

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Społeczny wymiar rybołówstwa”

(opinia rozpoznawcza)

(2020/C 14/09)

Sprawozdawca: **Gabriel SARRÓ IPARRAGUIRRE**

Wniosek o konsultację	Komisja Europejska, 27.3.2019
Podstawa prawna	Art. 304 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej
Decyzja Zgromadzenia Plenarnego	14.5.2019
Sekcja odpowiedzialna	Sekcja Rolnictwa, Rozwoju Wsi i Środowiska Naturalnego
Data przyjęcia przez sekcję	4.9.2019
Data przyjęcia na sesji plenarnej	25.9.2019
Sesja plenarna nr	546
Wynik głosowania (za/przeciw/wstrzymało się)	137/0/1

1. Wnioski i zalecenia

1.1. Trwała konkurencyjność musi uwzględniać dwa nowe wymiary: środowiskowy i społeczny ⁽¹⁾. Zdaniem EKES-u fundamentalne znaczenie ma kształtowanie polityki rybołówstwa nie tylko z perspektywy środowiskowej, lecz również z uwzględnieniem ogólnego znaczenia rybołówstwa, jego wpływu na pozostałe gałęzie gospodarki i jego roli w zapewnianiu bezpieczeństwa morskiego, dostarczaniu zdrowej i pożywnej żywności oraz utrzymaniu mieszkańców na obszarach znajdujących się w niekorzystnej sytuacji ⁽²⁾. EKES podkreśla znaczenie tradycyjnego łodziowego rybołówstwa przybrzeżnego oraz potrzebę stworzenia sprzyjającego otoczenia biznesowego, które pozwoli temu sektorowi działać w sposób zrównoważony i zapewniać miejsca pracy, które są szczególnie ważne w licznych społecznościach przybrzeżnych. W ramach dążenia do osiągnięcia równości płci należy w większym stopniu uznać rolę kobiet i znaczenie wnoszonego przez nie wkładu.

1.2. Komitet zaleca zapewnienie spójności regulacyjnej między środkami w zakresie ochrony morskich zasobów biologicznych a normami bezpieczeństwa i warunkami pracy na morzu poprzez ocenę skutków dotyczącą: i) zatrudnienia; ii) wynagrodzenia; (iii) budowy i zdolności żeglugowej statków rybackich; (iv) godnych warunków życia i pracy; oraz (v) szkoleń i certyfikacji rybaków. Wzywa również do usprawnienia koordynacji między różnymi działaniami i służbami administracji publicznej na wszystkich szczeblach z myślą o zintegrowanym zarządzaniu tym sektorem.

1.3. EKES apeluje do Komisji Europejskiej, by w ramach jej programu prac przygotowała wniosek dotyczący dyrektywy w celu włączenia do wspólnotowego dorobku prawnego konwencji Międzynarodowej Organizacji Morskiej o wymaganiach w zakresie wyszkolenia marynarzy, wydawania im świadectw oraz pełnienia wacht, tak aby zagwarantować zharmonizowane wymogi szkoleniowe i wymogi dotyczące certyfikacji oraz poprawić bezpieczeństwo morskie w obszarze rybołówstwa.

1.4. Komitet wzywa wszystkie instytucje i partnerów społecznych do poprawy wizerunku rybołówstwa jako ścieżki kariery zawodowej i możliwości na rynku pracy zarówno dla absolwentów, jak i członków załogi, a także do zajęcia się problemem deprivacji społecznej i złych warunków życia i pracy występujących w wielu społecznościach rybackich i miastach portowych.

⁽¹⁾ Opinia EKES-u „Słuchać głosu obywateli Europy, by budować zrównoważoną przyszłość (Plan działania EKES-u na szczyt w Sybinie i późniejszy okres)” (Dz. U. C 228 z 5.7.2019, s. 37).

⁽²⁾ Opinia EKES-u w sprawie kontroli rybołówstwa (Dz.U. C 110 z 22.3.2019, s. 118).

1.5. EKES wzywa Komisję Europejską do zaproponowania dokładnych zmian w rozporządzeniu podstawowym w sprawie wspólnej polityki rybołówstwa, tak aby w odniesieniu do poprawy warunków na statkach i bezpieczeństwa statków nie uwzględniano do celów obliczania zdolności połowowej środków dotyczących pojemności brutto i mocy ⁽³⁾.

1.6. EKES wzywa państwa członkowskie do ratyfikowania konwencji MOP nr 188, wdrożenia środków niezbędnych zarówno do jej prawidłowej transpozycji do prawa krajowego, jak i jej stosowania. W stosownych przypadkach należy delegować zadania w zakresie inspekcji i certyfikacji do firm klasyfikacyjnych z uwagi na problemy napotymane przy koordynowaniu tych funkcji w niektórych krajach.

1.7. Komitet przypomina państwom członkowskim o wadze transpozycji do ich ustawodawstwa krajowego do dnia 15 listopada 2019 r. dyrektywy Rady (UE) 2017/159 ⁽⁴⁾, która włącza do dorobku prawnego UE konwencję MOP nr 188. Wzywa również Komisję do jak najszybszego przedłożenia wniosku dotyczącego dyrektywy uzupełniającej, która uwzględniałaby przepisy dotyczące monitorowania i zgodności, tak jak miało to miejsce w przypadku transportu morskiego, z myślą o wprowadzeniu zharmonizowanego systemu inspekcji.

1.8. EKES zaleca zwiększenie spójności między polityką rybołówstwa a polityką handlową. W związku z tym państwa prowadzące nielegalne połowy i poważnie naruszające prawo pracy nie powinny korzystać z preferencyjnego dostępu do rynku Wspólnoty. Również preferencyjne instrumenty taryfowe takie jak autonomiczne kontyngenty nie powinny być stosowane do produktów pochodzących z takich krajów.

2. Wprowadzenie i kontekst

2.1. Rybołówstwo to tradycyjna działalność o dużej wadze kulturowej i kluczowym znaczeniu dla wielu społeczności przybrzeżnych w Unii Europejskiej. To ważne źródło żywności i żywienia, zatrudnienia, handlu, dobrobytu gospodarczego i rekreacji. Nie ma wątpliwości co do naglącej potrzeby odnowienia zasobów rybnych i środowiskowych, jednakże jak stwierdził już Komitet w poprzednich opiniach, przez wiele lat wszystkie wysiłki podejmowane na szczeblu międzynarodowym miały za cel zrównoważenie środowiskowe, natomiast w niewielkim stopniu uwzględniały kwestie zrównoważenia gospodarczego i prawie całkowicie pomijały kwestie zrównoważenia społecznego, a także bezpieczeństwo morskie.

2.2. Jednak pomimo stałego postępu technologicznego rybołówstwo jest nadal uważane za działalność o wysokim stopniu ryzyka ze względu na takie czynniki jak warunki klimatyczne, wymogi fizyczne oraz nieustannie zmieniające się środowisko pracy. To z kolei znajduje poparcie w danych statystycznych wskazujących, że w porównaniu z innymi sektorami rybołówstwo to niebezpieczne zajęcie. Zgodnie z danymi statystycznymi dotyczącymi wypadków przy pracy w sektorze morskim opublikowanymi przez EMSA ⁽⁵⁾ w UE stracono na morzu prawie 120 statków rybackich w latach 2011–2017. Rok 2016 był szczególnie trudny: zgłoszono 525 wypadków i incydentów morskich, w których 55 rybaków straciło życie na morzu, 30 zostało ciężko rannych i 184 rannych; zaginęło też 14 statków. Wciąż wielu rybaków zostaje więc poważnie rannych lub nawet traci życie podczas wykonywania pracy, z której się utrzymują i dzięki której zapewniają społeczeństwu żywność.

2.3. W sprawozdaniu EMSA podkreślono jednak, że 63 % wypadków na pokładzie statków rybackich spowodowane jest błędem człowieka, w większości przypadków (65 %) podczas operacji połowowych. Pokazuje to, jak ważne są szkolenia i podnoszenie kwalifikacji członków załóg w całym sektorze rybołówstwa, a nie tylko na statkach o długości co najmniej 24 m. Dostęp do szkoleń powinni mieć również – nie tylko jako rybacy, ale także jako kierownicy przedsiębiorstw – rybacy prowadzący działalność na własny rachunek oraz właściciele małych statków pracujący u boku swojej załogi.

2.4. Całkowite zatrudnienie w UE w przeliczeniu na ekwiwalent pełnego czasu pracy zmniejszało się średnio o 1,3 % rocznie od 2008 r. ⁽⁶⁾, częściowo ze względu na spadek zdolności połowowej floty. W rzeczywistości mimo kolejnych etapów rozszerzenia UE liczba statków w Unii w 2018 r. wynosiła 81 644, czyli o 22 203 mniej niż w 1996 r.; z tego jedynie 65 400 pozostaje w użyciu.

2.5. Niemniej średnie wynagrodzenie za ekwiwalent pełnego czasu pracy wzrastało co roku o 2,7 %. Wyniki gospodarcze floty UE w dalszym ciągu odnotowują rekordowy zysk netto w wysokości 1,3 mld EUR w 2016 r. ⁽⁷⁾. Jest to spowodowane głównie konkurencyjnymi cenami pierwszej sprzedaży, niskimi cenami paliw, poprawą wydajności operacyjnej statków oraz zwiększeniem rozmiarów niektórych ważnych stad. Trzeba jednak dodać, że według danych floty pięciu państw członkowskich odnotowały straty netto w 2016 r. (Chorwacja, Cypr, Finlandia, Litwa i Malta). Z danych wynika również, że w 2016 r. flota przybrzeżna wygenerowała zyski netto w wysokości 1 32 mln EUR, co stanowi znaczną poprawę w porównaniu z rokiem 2015 (+ 36 %). Niemniej ten segment floty odnotował straty netto w 7 państwach członkowskich w 2016 r.

⁽³⁾ Opinia EKES-u w sprawie Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego (Dz.U. C 110 z 22.3.2019, s. 104).

⁽⁴⁾ Dz.U. L 25 z 31.1.2017, s. 12.

⁽⁵⁾ <http://www.emsa.europa.eu/emsa-documents/latest/item/3156-annual-overview-of-marine-casualties-and-incidents-2017.html>.

⁽⁶⁾ <https://ec.europa.eu/jrc/en/publication/eur-scientific-and-technical-research-reports/2018-annual-economic-report-eu-fishing-fleet-stecf-18-07>.

⁽⁷⁾ <https://ec.europa.eu/jrc/en/publication/eur-scientific-and-technical-research-reports/2018->.

2.6. Pomimo pozytywnych tendencji, korzystnych umów społecznych i wysiłków podejmowanych w celu poprawy płac, warunków życia na pokładzie, komfortu i telekomunikacji rybołówstwo wciąż nie jest atrakcyjne dla młodych ludzi. Nawet w latach kryzysu gospodarczego nie udało się przyciągnąć młodych ludzi do tego sektora: częściowo z powodu tego, że działalność odbywa się w nieprzyjaznym środowisku naturalnym, częściowo ze względu na brak odpowiedniego godzenia życia zawodowego z rodzinnym w wypadku osób zaokrętowanych, częściowo zaś z uwagi na brak informacji na temat ulepszeń. Niewielu potencjalnych przedsiębiorców, którzy chcieliby założyć własną działalność gospodarczą, wybiera zawód rybaka; w niektórych krajach właściciele małych statków nie mają dostępu do wcześniejszej emerytury, nawet jeżeli pracują w tak samo trudnych warunkach jak zatrudniani przez nich pracownicy. Kwestie socjalne nie ograniczają się jedynie do warunków połowowych na pokładzie. Należy również poprawić warunki życia na lądzie. Niektóre badania wykazały, że społeczności rybackie i miasta portowe często borykają się z wysokim poziomem ubóstwa, brakiem usług publicznych i złymi warunkami życia. Nie docenia się również roli kobiet w przyczynianiu się do dobrobytu sektora, zwłaszcza roli żon uczestniczących w działalności męża pracującego na własny rachunek. Potrzebne są dalsze badania nad tymi aspektami społecznymi.

2.7. Komitet wzywa zatem Komisję Europejską do zaproponowania i wypromowania niezbędnych środków oraz informowania o nich nie tylko w celu zapewnienia bezpieczeństwa na morzu i godnych warunków pracy, ale także z myślą o przyciągnięciu wykwalifikowanej siły roboczej, która ma zasadnicze znaczenie dla przetrwania i rozwoju tego sektora o strategicznym znaczeniu dla Europy.

3. Uwagi ogólne

3.1. EKES wzywa do przyjęcia odpowiedzialnej i kompleksowej wspólnej polityki rybołówstwa. Środki ochrony żywych zasobów morza powinny być spójne i nie mogą negatywnie wpływać na godne warunki pracy i życia na statkach rybackich, bezpieczeństwo na morzu, szkolenia czy podnoszenie kwalifikacji rybaków. Chociaż wyeliminowanie zagrożeń związanych z morzem nie jest możliwe, to można zmniejszyć ryzyko wypadków oraz poprawić warunki na statkach dzięki zdecydowanym działaniom właściwych organów na rzecz uregulowania sektora rybołówstwa i uczynienia go bezpieczniejszym.

3.2. EKES przypomina wszystkim państwom członkowskim i Unii Europejskiej o tym, że są sygnatariuszami Konwencji Narodów Zjednoczonych o prawie morza (UNCLOS) nakładającej na państwa bandery obowiązek zapewnienia bezpieczeństwa na morzu za pomocą przepisów wewnętrznych, które muszą się opierać na normach ustalonych na szczeblu międzynarodowym. Państwa bandery mogą oczywiście również wprowadzić własne środki w celu zapewnienia bezpieczeństwa na morzu. Chociaż państwa członkowskie bardzo poważnie potraktowały obowiązek uregulowania społecznego wymiaru sektora transportu morskiego (częściowo dzięki wysiłkom ustawodawczym podejmowanym przez Unię), wskaźniki ratyfikacji międzynarodowych konwencji dotyczących bezpieczeństwa i warunków pracy w rybołówstwie morskim pozostają bardzo niskie.

3.3. Komitet podkreśla zatem potrzebę dalszego wspierania wdrażania obowiązujących międzynarodowych instrumentów prawnych, takich jak: konwencja nr 188 Międzynarodowej Organizacji Pracy (MOP) dotycząca warunków socjalnych na statkach rybackich, porozumienie FAO o środkach stosowanych przez państwo portu w celu zapobiegania nielegalnym, nieraportowanym i nieuregulowanym połowom (NNN) oraz ich powstrzymywania i eliminowania, porozumienie kapsztadzkie w sprawie bezpieczeństwa statków rybackich oraz Międzynarodowa konwencja IMO o wymaganiach w zakresie wykształcenia, wydawania świadectw oraz pełnienia wacht dla załóg statków rybackich z 1995 r. (STCW-F).

3.4. EKES przypomina o znaczeniu zapewnienia odpowiedzialności społecznej w całym łańcuchu wartości sektora rybołówstwa oraz stawia za przykład europejski dialog społeczny jako punkt odniesienia dla zagwarantowania godnych warunków pracy w sektorze rybołówstwa. W tym kontekście z zadowoleniem przyjmuje fakt, że europejscy partnerzy społeczni wynegocjowali i przedstawili na mocy art. 155 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE) dyrektywę (UE) 2017/159, która dokonuje transpozycji konwencji nr 188 MOP do prawa UE.

3.4.1. Komitet ubolewa jednak, że nie uwzględniono rybaków prowadzących działalność na własny rachunek ze względu na brak kompetencji partnerów społecznych do negocjowania tego punktu. W związku z tym i ze względu na dużą liczbę samozatrudnionych rybaków w UE konieczne jest, aby państwa członkowskie ratyfikowały konwencję nr 188.

3.4.2. Ponadto wzywa Komisję do zakończenia procesu uregulowań społecznych w rybołówstwie poprzez wniosek dotyczący dyrektywy uzupełniającej, w której znajdują się przepisy dotyczące monitorowania i egzekwowania, tak aby zapewnić niedyskryminacyjny system kontroli między różnymi wodami i flotami europejskimi w odniesieniu do interpretacji i stosowania tej normy.

3.5. W niedawnym badaniu Parlamentu Europejskiego dotyczącym szkolenia rybaków⁽⁸⁾ stwierdzono, że brak wspólnych standardów w zakresie szkolenia i certyfikacji rybaków w UE⁽⁹⁾ stwarza zagrożenie dla bezpieczeństwa nie tylko samych rybaków, ale również innych użytkowników wód unijnych. Można temu zapobiec dzięki wdrożeniu konwencji STCW-F. W związku z tym EKES wzywa Komisję, by rozpoczęła procedury transpozycji konwencji STCW-F do prawa UE w celu poprawy bezpieczeństwa na morzu w rybołówstwie – powszechnie uważanym za jeden z najniebezpieczniejszych zawodów.

⁽⁸⁾ [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2018/617484/IPOL_STU\(2018\)617484_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2018/617484/IPOL_STU(2018)617484_EN.pdf).

⁽⁹⁾ Dyrektywa 2005/36/WE w sprawie uznawania kwalifikacji zawodowych obejmuje obowiązkowe wymogi dotyczące rybołówstwa słodkowodnego, jednak nie określa wymogów w zakresie połowów na morzu.

3.6. EKES wzywa Komisję Europejską do promowania szkoleń w sektorze morskim i rybackim jako metody profesjonalizacji sektora i zwiększenia jego zdolności wspierania wysokiej jakości zatrudnienia. Szkolenia zawodowe powinny więc obejmować empiryczne doświadczenia i praktykę bez uszczerbku dla wysokich kompetencji i umiejętności potrzebnych profesjonalnym pracownikom sektora morskiego. Należy także głębiej rozważyć takie modele jak dualny system kształcenia zawodowego. W tym celu Komitet apeluje o intensywniejsze wykorzystanie EFMR, rozszerzenie możliwych celów i zezwolenie na włączenie EFS jako uzupełniającego funduszu na szkolenia, ze szczególnym uwzględnieniem tradycyjnego łodziowego rybołówstwa przybrzeżnego.

3.7. EKES przypomina, że włączenie konwencji do dorobku prawnego Unii wiązałyby się z wieloma korzyściami dla sektora, ponieważ pozwoliłoby zagwarantować swobodny przepływ pracowników dzięki uznawanym w całej UE certyfikatami poświadczającym kompetencje (co nie ma obecnie miejsca), ułatwić rybakom podejmowanie pracy naprzemiennie w rybołówstwie i w innych sektorach związanych z morzem oraz opracować zharmonizowane programy szkoleniowe w UE. Jednakże w celu właściwego stosowania konwencji niezbędne jest opracowanie europejskich norm w zakresie badań lekarskich poświadczających zdolność rybaków do pracy. Wytyczne te są również niezbędne w celu zapewnienia zgodności z postanowieniami art. 10 konwencji nr 188 dotyczącej pracy w sektorze rybołówstwa, w którym mowa o tym, że nikt nie może pracować na statku rybackim bez ważnego orzeczenia lekarskiego. W związku z tym komitet ds. dialogu społecznego w sektorze rybołówstwa morskiego (EUSSDC) opracuje wytyczne dotyczące badań lekarskich rybaków w latach 2019–2020.

3.8. Zgodnie z powyższym EKES uważa, że priorytetem jest zwiększenie atrakcyjności zawodu rybaka, przyciągnięcie talentów i ułatwienie włączenia młodzieży do tej działalności, która daje zatrudnienie ponad 150000 członków załogi, poprzez współpracę z administracją publiczną i najważniejszymi podmiotami sektora w dziedzinie edukacji i zatrudnienia. Jest to konieczne, aby zareagować na niedobór pracowników, który stanowi zagrożenie dla rentowności sektora i który jest uznawany obecnie za największy problem europejskiej floty rybackiej. Według branży brak krótko- i średnioterminowych rozwiązań będzie oznaczać przymusową bezczynność wielu statków. Z tego względu konieczne jest wdrożenie strategicznych planów w dziedzinie społecznej w celu przyciągnięcia do sektora rybołówstwa pracowników europejskich oraz ułatwienia rekrutacji cudzoziemców. EKES zaleca wzmocnienie ścieżek kariery w sektorze morskim i sektorze rybołówstwa oraz przedstawianie rybołówstwa jako godnego i pełnego szans zawodu dla młodych ludzi.

3.9. Zaniedbania w zakresie społecznej promocji sektora rybołówstwa doprowadziły do zmniejszenia zainteresowania udziałem w nim obywateli UE. To z kolei przyczyniło się do wzrostu zatrudnienia na wodach UE rybaków migrujących (spoza EOG), którzy w niektórych przypadkach i w niektórych krajach łatwo padają niestety ofiarami nadużyć w miejscu pracy⁽¹⁰⁾. Specyfika sektora rybołówstwa, gdzie pracę wykonuje się na morzu przez długi czas, sprawiają, że rybacy migrujący znajdują się w szczególnie trudnej sytuacji.

3.10. W celu rozwiązania tego problemu oraz zgodnie z rezolucją MOP przyjętą na trójstronnym posiedzeniu w sprawie kwestii związanych z rybakami migrującymi w 2017 r.⁽¹¹⁾ EKES uważa, że zasadnicze znaczenie ma opracowanie ogólnych zasad i praktycznych wytycznych dla sprawiedliwych usług na rynku pracy w sektorze rybołówstwa. Obejmuje to następujące zagadnienia: a) wystarczające i odpowiednie wytyczne dla właścicieli statków rybackich oraz (transgraniczne) usługi rynku pracy; b) wzory umów (transgranicznych) usług związanych z rynkiem pracy w sektorze rybołówstwa; c) wystarczające i odpowiednie wytyczne dla rybaków poszukujących pracy na pokładach statków rybackich (cudzoziemcy) oraz d) mechanizmy składania skarg. W związku z tym komitet ds. dialogu społecznego w sektorze rybołówstwa morskiego (EUSSDC) opracuje wytyczne dotyczące godnego zatrudnienia rybaków migrujących w latach 2019–2020.

3.11. Komitet wzywa także państwa członkowskie UE do ratyfikowania, wdrożenia i egzekwowania konwencji MOP nr 188. Apeluje również do Komisji Europejskiej o gromadzenie danych i statystyk na temat sytuacji rybaków migrujących w Europie.

3.12. Zgodnie z art. 22 rozporządzenia podstawowego w sprawie WPRyb państwa członkowskie dążą do osiągnięcia stabilnej i trwałej równowagi między zdolnością połowową ich floty a uprawnieniami do połowów. W tym celu państwa członkowskie dopilnowują, aby zdolność połowowa ich flot w żadnym momencie nie przekroczyła ustalonych limitów zdolności połowowych w odniesieniu do pojemności brutto (pojemność) i kW (moc). Europejscy partnerzy społeczni wskazali w niedawno przeprowadzonym i współfinansowanym przez UE badaniu na temat społecznych skutków tych pułapów⁽¹²⁾, że ograniczenie pojemności brutto ma negatywny wpływ na bezpieczeństwo, komfort rybaków i jakość ryb, gdyż jest niekorzystne dla inicjatyw wprowadzających dodatkowe środki z zakresu bezpieczeństwa, komfortu i jakości z uwagi na to, że dodatkowe metry sześcienne muszą konkurować np. z pojemnością ładowni, maszynowni lub zbiorników paliwa.

3.13. Mając na uwadze wspomniane powyżej kwestie, EKES zaleca Komisji znalezienie alternatywnych rozwiązań, aby ograniczyć zdolności połowowe na wzór Norwegii lub Islandii, które wykluczają z obliczeń obszary odpoczynku, wygody i rekreacji w oparciu o różne czynniki takie jak przydzielone kwoty czy rozmiar statku. Należy ponadto zezwolić na zwiększenie pojemności statków, jeśli odpowiada to potrzebie poprawy bezpieczeństwa i komfortu załogi.

⁽¹⁰⁾ Opinia EKES-u w sprawie wieloletniego planu w odniesieniu do stad dennych w Morzu Północnym (Dz.U. C 75 z 10.3.2017, s. 109).

⁽¹¹⁾ https://www.ilo.org/sector/activities/sectoral-meetings/WCMS_552794/lang--es/index.htm

⁽¹²⁾ <http://europeche.chil.me/attachment/34a79089-a07a-40b8-bd55-3683052e3ef7>

3.14. EKES ostrzega również, że zarówno konwencja nr 188, jak i dyrektywa (UE) 2017/159 wymagają zapewnienia więcej miejsca na zakwaterowanie członków załogi na pokładzie nowych statków rybackich (zbudowanych po 15 listopada 2019 r.). Również w niedawnym badaniu przeprowadzonym we Francji wskazano na wzrost czasu pracy i ograniczenie czasu na odpoczynek, co zwiększa ryzyko dla zdrowia rybaków oraz ryzyko zawodowe. Podobne ustalenia zostały opublikowane przez Uniwersytet w Wageningen w Niderlandach i AZTI w Hiszpanii; potwierdzają one pogorszenie warunków pracy.

3.15. EKES podkreśla, że obowiązek wyładunku wymaga zwiększenia powierzchni przeznaczonej na składowanie przyłowu, którego nie można już wyrzucić do morza, co powoduje wyższe zużycie paliwa ze względu na ograniczoną przestrzeń dla gatunków docelowych, jak również dodatkowe koszty związane z wyładunkiem, sortowaniem ręcznym, ważeniem i przetwarzaniem⁽¹³⁾. Zwraca również uwagę, że zagraża to bezpieczeństwu na pokładzie oraz stabilności statku, ponieważ powoduje większe nagromadzenie skrzyń w ładowni zarówno pod względem liczby, jak i wysokości, co stwarza niebezpieczeństwo zerwania się zawieszonoego ładunku.

3.16. Ponadto ryby o niewystarczających rozmiarach nie mogą być wprowadzane do obrotu w celu bezpośredniego spożycia przez ludzi. Prowadzi to do marnotrawienia ryb, zwłaszcza w południowych państwach członkowskich UE, które nie posiadają zakładów produkcji mączki rybnej, a także zmniejsza dochody rybaków, którzy otrzymują znikomą cenę za te połowy.

3.17. Wskazuje to na konflikt prawny między art. 15 rozporządzenia w sprawie WPRyb dotyczącym obowiązku wyładunku a konwencją nr 188, zwłaszcza przepisami dotyczącymi czasu odpoczynku (art. 14). EKES wzywa Komisję Europejską do przeprowadzenia oceny skutków i zaproponowania odpowiednich środków w celu rozwiązania problemu niespójności prawnych między różnymi instrumentami prawnymi przyjętymi przez UE, których konsekwencje ponoszą rybacy.

3.18. Średnia wieku floty europejskiej wynosi 23 lat; najbardziej skrajnym przypadkiem jest Hiszpania, gdzie ponad 2 500 statków ma ponad 40 lat. Przeważająca większość tych statków jest niewielkich rozmiarów i używa się na nich tradycyjnych narzędzi połowowych. Aby zapewnić bezpieczeństwo na pokładzie statków oraz lepsze warunki przebywania i pracy dla załogi, EKES za konieczne uważa wdrożenie planu odnowy i modernizacji floty. Plan ten mógłby być realizowany poprzez tworzenie instrumentów finansowych i pomoc ze strony Europejskiego Banku Inwestycyjnego (EBI) w celu ułatwienia przedsiębiorstwom rybackim dostępu do finansowania. Ponadto właściwe byłoby, aby przyszły Europejski Fundusz Morski i Rybacki (EFMR) wspierał odnowienie i modernizację floty bez zwiększania zdolności połowowej.

3.19. Na koniec EKES pragnie odnieść się do unijnej polityki handlowej. Obecnie ponad 60 % ryb spożywanych na rynku wspólnotowym pochodzi z państw trzecich. Wiele z tych przywiezionych produktów rybołówstwa podlega umowom handlowym przyznającym preferencje taryfowe, szczególnie krajom rozwijającym się (GSP, umowy o partnerstwie gospodarczym itp.). Czasami preferencje te negocjuje się z państwami trzecimi niespełniającymi takich samych norm dotyczących zrównoważonego rozwoju społecznego i zrównoważenia środowiskowego, które muszą spełniać producenci europejscy na podstawie przepisów UE⁽¹⁴⁾. Prowadzi to do nieuczciwej konkurencji i utraty konkurencyjności przez przedsiębiorstwa europejskie. W związku z tym działania UE na rzecz zrównoważonej i odpowiedzialnej społecznie produkcji ryb i owoców morza nie dają się pogodzić z przywozem produktów z niektórych państw, w których nie przestrzega się zasad zrównoważonego rozwoju i odpowiedzialności społecznej bądź przestrzega się je jedynie w niewielkim stopniu.

3.20. Unia musi wykorzystać swoją politykę handlową i dążyć do tego, by zarówno producentów europejskich, jak i zagranicznych obowiązywały podobne normy w zakresie zrównoważenia środowiskowego i zrównoważonego rozwoju społecznego. Rynek wewnętrzny należy otwierać jedynie dla produktów spełniających te wymogi. W przeciwnym razie UE wyśle niewłaściwy przekaz wspólnocie międzynarodowej, nagradzając tych, którzy niewiele zrobili dla zrównoważonego rozwoju zasobów rybnych i sprawiedliwego traktowania ludzi.

3.21. EKES zaleca zwiększenie spójności między polityką rybołówstwa a polityką handlową. W związku z tym państwa prowadzące nielegalne połowy i poważnie naruszające prawo pracy nie powinny korzystać z preferencyjnego dostępu do rynku Wspólnoty. Podobnie autonomiczne kontyngenty taryfowe nie powinny mieć zastosowania do produktów pochodzących z krajów, które zostały wskazane jako uczestniczące w połowach NNN (jak np. Tajlandia, która otrzymała wstępnie żółtą kartkę od Komisji Europejskiej). EKES proponuje korzystanie z tych instrumentów tylko wtedy, gdy zabraknie produktów europejskich na naszych rynkach, a nie w celu importowania jeszcze tańszych produktów niezgodnych z zasadami zrównoważonego rozwoju. Należy wspomnieć, że ten instrument taryfowy prowadzi również do zwiększenia presji na ceny producentów unijnych.

3.22. Ułatwienie dostępu do ryb po uczciwych cenach osobom o niewystarczającym spożyciu kwasu omega 3 i innych składników odżywczych należy uznać za politykę społeczną mającą bezpośredni wpływ na koszty systemu opieki zdrowotnej. W wielu krajach UE spożycie produktów rybołówstwa musi jeszcze wzrosnąć, by zapewnić populacji różnorodną i zdrową dietę.

Bruksela, dnia 25 września 2019 r.

Luca JAHIER
Przewodniczący
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego

⁽¹³⁾ Opinia EKES-u w sprawie obowiązku wyładunku (Dz.U. C 311 z 12.9.2014, s. 68).

⁽¹⁴⁾ Opinia EKES-u w sprawie kontroli rybołówstwa (Dz.U. C 110 z 22.3.2019, s. 118).